

- структуры / N. E. Shelestov, A.I.Kuznetcova // Ekonomika i pravo. XXI vek. – 2012. - N 3.
5. Aleksikov S.V. Otcenka energojemnosti dorojnogo stroitelstva / S.V. Aleksikov, S.V. Polejajev // Mateerialy naucno-prakt. Conference. Professorsko-prepod. sostava Vol-GASU, 24-27 aprelija 2007 g., Ch.1. Arhitectura, gradostroiyeelastvo. Stroitelstvo. – Vol-gograd : VolGASU, 2008. – P. 162-164.

Рецензент: Т.Г. Логутова
д-р екон. наук, проф. ГВУЗ «ПГТУ»

Статья поступила 10.12.2012

УДК 658.115.33:339.137.22

©Верескун М.В.*

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВЕЛИКИХ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено особливості конкурентної боротьби і формування конкурентоспроможності великих металургійних підприємств. Виявлені основні проблеми і основні конкурентні переваги українських металургійних підприємств.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкуренція, управління.

Верескун М.В. Особенности конкурентной борьбы и конкурентоспособности крупных металлургических предприятий. В статье исследованы особенности конкурентной борьбы и конкурентоспособности крупных металлургических предприятий. Выявлены основные проблемы и основные конкурентные преимущества металлургических предприятий Украины.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкуренция, управление.

M.V. Vereskun. Peculiarities of competition and competitiveness of large metallurgical enterprises. In this paper the characteristics of competitive struggle and competitiveness of large metallurgical enterprises were analyzed. The main problems and the main competitive advantages of metallurgical enterprises in Ukraine were identified.

Keywords: competitiveness, competition, management.

Постановка проблеми. В Україні в теперішній час нараховується 23084 підприємств промисловості, виробнича діяльність яких забезпечує 76,36 % валового внутрішнього продукту (ВВП). Серед промислових господарюючих суб'єктів 1,6 % займають великі підприємства, які забезпечують 71,7 % у виробництві ВВП, що свідчить про визначальну їх роль у економіці держави. Разом з тим потенційні здатності великих промислових підприємств в Україні використовуються ще не повною мірою. Приховані можливості та переваги кореняться в їх складових (корпоративності), сформованих на засаді концентрації різних груп інтересів, та можуть бути реалізовані у випадку ефективного управління конкурентоспроможністю на основі урахування особливостей еко-

* канд. екон. наук, доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

номіки України, вітчизняного та зарубіжного досвіду управління такими господарюючими суб'єктами. Необхідність підвищення ефективної функціонування великих промислових підприємств, на засаді підвищення ефективності управління їх конкурентоспроможністю обумовили актуальність теми статті, її наукове та практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ринкової конкуренції досить давно і ретельно досліджуються як вітчизняними, так і закордонними вченими. Над цим питанням ретельно працювали такі класики як А. Курно, А. Маршалл, Д. Рікардо, Дж. Робінзон, П. Самуельсон, А. Сміт, Ф. Хайек, П. Хейне, Й. Шумпетер, М. Портер та ін. Серед вітчизняних та російських вчених, які проаналізували поняття конкуренції, форми та методи конкурентної боротьби, слід відзначити А.Г. Азоева, В.В. Глуценка, О.Г. Єрмоленка, С.О. Єрохіна, П.С. Єценка, Ю.Б. Іванова, І.М. Ліфіца, Р.А. Фатхутдінова, А.Ю. Юданова, та ін. Але у сучасній економічній літературі недостатньо уваги приділяється вивченню особливостей конкуренції і конкурентоспроможності на ринку чорних металів. Також недостатньо уваги приділяється вивченню основних проблем і переваг, що формують конкурентоспроможність великих металургійних підприємств.

Ціллю статі є визначення основних особливостей, що характеризують конкурентну боротьбу і формують конкурентоспроможність металургійних підприємств України.

Викладення основного матеріалу статті. Металургія – одна із базових галузей економіки України. Таке становище зумовлено її масштабами, кількістю зайнятого в галузі працездатного населення, часткою у ВВП, експортом, обсягом податкових надходжень. За 2011 р. частка галузі в загальному обсязі виробництва промисловості продукції зросла до 10,4 %, у доходах промисловості – до 25,9 %, в обсязі валютних надходжень в Україну – до 10,2 %. Загалом у металургійному комплексі, разом з чорною і кольоровою металургією, зайнято 8,9 % працівників. Це майже в 10 разів більше, ніж в економіці інших великих металургійних країн світу. Питома вага металургії в обсязі споживання електроенергії в промисловості становить 11 %, 8 % – палива, 16 % – вантажів, що перевозять залізним транспортом, забезпечуючи потреби металургії.

Темпи зростання та прибутковість галузі в останні роки достатньо стабільні. Темпи зростання у 2011 р. становили приблизно 6 %, при цьому темпи зростання в азійському регіоні у декілька разів перевищували темпи в Європі та США. Проте вихід на ринок таких виробників, як Китай та Індія, загрожує не тільки знизити прибутковість галузі, але й призвести до кризи надвиробництва.

Сьогодні металургійний комплекс України займає 6-е місце в світі за наявними виробничими потужностями, експортує більше 80% виготовленої продукції, щорічно обсяги експорту перевищують 5 млрд. дол. США. Слід відзначити, що протягом 2006-2011 р. безпрецедентне зростання виробництва в китайській металургії різко змінило ситуацію на світовому ринку сталі. Українська чорна металургія продовжувала розвиватися у фарватері світової економіки і була залежна від динаміки цін на чорні метали на світових ринках і від обсягів збуту. Обсяги виробництва сталі в світі за останні 3 роки характеризувалися висхідним трендом. Однак основною для зростання світового виробництва сталі в 2010-2012 рр. служили азійські виробники, в основному Китай. (см. рис. 1).

Обсяги виробництва сталі в світі за останні 3 роки характеризувалися висхідним трендом. Свого трирічного максимуму щомісячний обсяг досяг в березні 2012 року в розмірі 132 млн. тонн. Однак основною для зростання світового виробництва сталі в 2010-2012 рр. служили азійські виробники, в основному Китай. Щомісячні обсяги виробництва сталі в СНД залишалися практично на незмінному рівні - 9,2-9,8 млн. тонн.

За останні 3 роки частка України в загальних обсягах виробництва сталі в СНД

коливалася на рівні 28-35%. Для СНД Україна була значним виробником сталі, на яку в середньому припадала третина обсягів. Поступальна динаміка обсягів виробництва сталі в Україні в щомісячному розрізі відставала від історичних рекордів 2007 року, а з січня 2009 року простежувалася лише слабка тенденція до відновлення щомісячних обсягів виробництва. Багато в чому частка України в загальному обсязі виробництва сталі в СНД залежала від долі торгових переговорів з Російською федерацією про збільшення квот на експорт труб, які були вичерпані українськими трубними заводами в першому півріччі 2012 року. У розрізі світового ринку Україна, як виробник сталі, повільно втрачала свою ринкову частку (рис. 2).

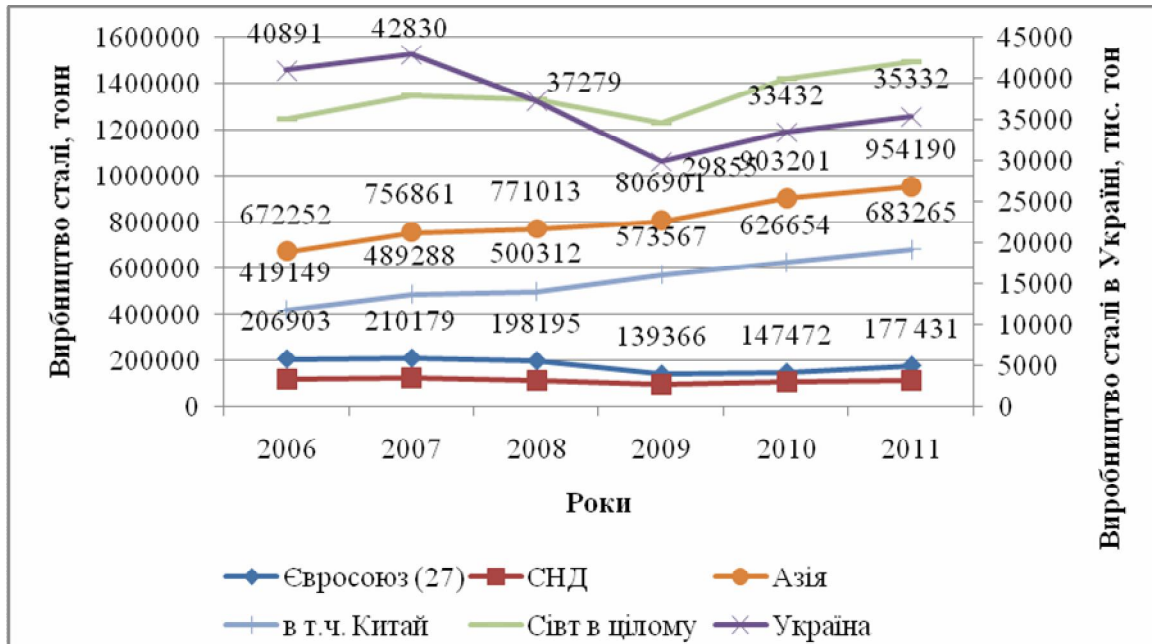

Рис. 1 – Виробництво сталі в світі протягом 2006-2011 р.

Виявлений тренд зниження частки української сталі в світовому обсязі здебільшого є наслідком зростання частки китайських виробників, які витісняють не тільки український, але і європейський експорт з Азії. Про це свідчить зниження питомої ваги 27 країн Євросоюзу з 16,59% у 2006 р. до 11,91% у 2011 р. Тим не менше, останній факт не додає оптимізму при аналізі можливостей відновлення Україною позитивного торговельного балансу в майбутньому за рахунок зростання експорту.

Частка виробництва сталі в КНР в загальному обсязі зростає. За підсумками 2011 року на КНР доводилося 45,85% світового виробництва і цей показник, незважаючи на прогнозоване зниження темпів зростання економіки Китаю, буде мати тенденції до зростання. Також слід враховувати, що більшість потужностей з виробництва сталі у КНР були запущені в роботу в 2001-2011 роках, тобто китайська металургія, хоча і більш молода, але має хорошу інноваційну основу і враховує останні нововведення в галузі технології виробництва сталі та металопродукату. Обсяги виробництва сталі в КНР в 2001 році становили всього 151 млн. тонн, у 2011 році - 686 млн. тонн. За 10 років КНР вдалося наростити обсяги виробництва сталі в 4,54 рази.

Для успішної діяльності українські металургійні підприємства повинні враховувати загальні світові тенденції розвитку металургії, серед яких необхідно виділити [1]:

загострення конкуренції на світовому ринку в умовах стійкого спаду темпів приросту споживання металу;

підвищення вимог до якості металопродукції;

пріоритетний розвиток сталеливарних технологій з метою створення гнучких високоефективних технологічних комплексів і модулів;
глобалізація ринків і консолідація металургійної галузі.

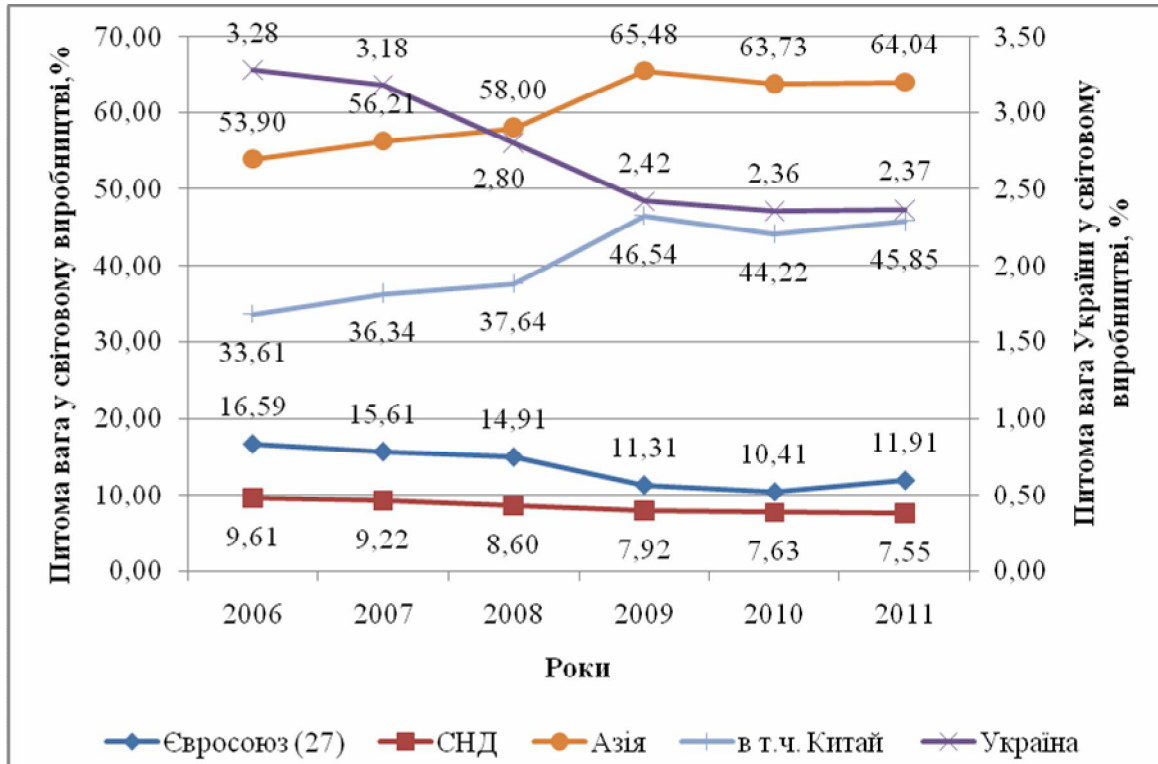

Рис. 2 – Динаміка питомої ваги провідних країн світу у загальному виробництві сталі

Найбільшу увагу при аналізі сучасної конкуренції на ринку чорної металургії заслуговує тенденція глобалізації світового ринку металургії. Переважною є спрямованість на формування єдиного у світових масштабах економічного простору, вільне переміщення в ньому товарів і ресурсів. При такому розумінні глобалізації основними, якщо не єдиними суб'єктами конкуренції виявляються бізнес-структури. Глобальна конкуренція є суперництвом винятково транснаціональних корпорацій.

Ні в якій іншій галузі глобалізація не проявилася настільки рельєфно, як в чорній металургії. Колись ця галузь була прив'язана до конкретного регіону та сировинної бази. Сьогодні ж вона все більше набуває міжнародних масштабів. Серед основних рушійних сил розвитку чорної металургії можна виділити наступні три:

по-перше, економічний ріст, викликаний зростанням виробництва. Так, у 2007 р. обсяг виробництва сталі у всьому світі становив 1,3 млрд. тонн, що на 7,4 % більше, ніж у попередньому році. В Китаї виплавка сталі зросла на 15,7 %, і за обсягами виробництва Китай вийшов на перше місце у світі. Сьогодні на цю країну припадає близько третини світового виробництва галузі – 489,2 млн тонн. Це перевищує обсяги виробництва сталі в Європі – у 2 рази, в Японії – у 4 рази, в США – у 5 разів, в Росії – у 6 разів, в Україні – у 11 разів. І це при тому, що в Китаї консолідація металургійної галузі тільки починається;

по-друге, ситуація із сировиною. Протягом 2009-2011 р. ціни на залізну руду зросли більш ніж удвічі; ціни на коксівне вугілля взагалі ростуть вибуховими темпами. У боротьбі за джерела постачання сировини металурги почали надавати постачальникам

цінові премії. За таких умов у кращому становищі опиняються ті, чий бізнес характеризується розвинутою вертикальною інтеграцією;

по-третє, консолідація. З давніх часів специфічною хворобою металургії залишається надзвичайна її роздробленість. На п'ятірку найбільших виробників сталі припадає менш, ніж 20% ринку. Протягом всієї історії галузі у компаній не було впливу, достатнього для стабілізації світових цін, що періодично приводило ринок у стан лихоманки. Останній такий період мав місце у 1997-2003 роках, коли тільки в США збанкрутувало близько півсотні металургійних компаній. Консолідація галузі стала реальним механізмом зниження негативних наслідків кризи на світовому ринку металопродукції.

На сьогодні, сталеливарна промисловість світу знаходиться лише на початковій стадії консолідації. На частку п'яти найбільших виробників сталі в світі припадає 19 % світового виробництва, в той час як п'ять найбільших автомобільних компаній виробляють дві третини всіх автомобілів у світі. А лише три провідні гірничо-видобувні компанії постачають світовій металургії 70 % всієї необхідної їй залізної руди. Тому, в найближчий час ймовірно утвориться декілька національних та міжнародних компаній, кожна з яких буде мати можливість виробляти більше 100 млн. тонн сталі на рік.

Конкурентоспроможність українських металургійних компаній на світовому ринку в перспективі буде значною мірою визначатися масштабами вітчизняних металургійних компаній та їх участю в світових процесах консолідації. Їх майбутнє безпосередньо залежить від темпів формування великих корпорацій та їх реструктуризації, включаючи зміни в механізмах корпоративного управління. Це один із найважливіших шляхів підвищення ефективності національної металургійної галузі [2].

Проаналізуємо стан металургійної галузі України на предмет рівня її сконцентрованості. Основу металургійної галузі нашої країни складають 146 великих підприємств, пов'язаної галузевої приналежності: 12 - чорної металургії, 7 - трубних, 10 - метизних, 20 - кольорової металургії, 35 - вторинних металів, 26 - гірничорудних, 3 - феросплавних, 16 - коксохімічних, 17 - з виробництва вогнетривів. Протягом 1999 - 2004 рр. розгортались сутнісні зміни в структурі власності підприємств гірничо-металургійного комплексу України - під тиском конкуренції відбувається активне формування вертикально інтегрованих структур [3-5]. В результаті інтеграційних процесів майже всі великі підприємства гірничо-металургійного комплексу України увійшли до складу холдингів і груп. На сьогоднішній день до складу корпоративних інтегрованих структур входять 12 з 12 заводів і комбінатів чорної металургії, 7 з 7 трубних, 12 з 20 кольорової металургії, 12 з 16 - коксохімічних підприємств. В теперішній час профіль металургійної промисловості України визначають вже не окремі комбінати, а великі концентровані структури, які володіють гірничо-металургійними підприємствами, такі як «МЕТІНВЕСТ», «Євраз Груп С. А.», «Приват», «Індустріальний союз Донбасу».

Принциповим є те, що за такої моделі побудови системи стратегічного управління докорінно змінюються роль і можливості безпосереднього керівництва великих промислових підприємств у складі корпоративних груп. Справа в тому, що в межах означеної структури системи стратегічного управління в групі впроваджується принципово нова система фінансового забезпечення і звітності – система бюджетування. Докладно сутність і особливості цієї системи описані в роботах [6; 7; 8]. Основною відмінністю, яка є ключовою для великого промислового підприємства, є те, що в межах системи бюджетування підприємство з центра прибутку перетворюється на центр витрат, тобто суттєво обмежується у можливостях вільного розпорядження всіма видами ресурсів. Основним завданням підприємства стає виконання затверджених на вищому рівні управління бюджетів. За таких умов формування та ефективного використання кооперації в межах дивізіону та на міждивізіональному рівні є важливим резервом підвищення рівня конкурентоспроможності великого промислового підприємства у складі корпора-

тивної групи. Це стосується як внутрішньої, ресурсної, так і зовнішньої, маркетингової конкурентоспроможності великого промислового підприємства.

З огляду на великі можливості гірничо-металургійного комплексу для розвитку економіки України, можна відзначити і значні труднощі у вирішенні задачі подальшого її зростання, що визначаються наступними обставинами:

технологічна структура української чорної металургії внаслідок помилок у технічній політиці минулих років і непередуманого розподілу капіталовкладень відстала від сучасної на 20-30 років. У доменному виробництві використовуються шихтові матеріали низької якості і природний газ, і не використовуються заміники металургійного коксу. Дотепер великий відсоток стали виробляється в мартенівських печах і розливається в ізложниці, у той час як на передових заводах ці технології давно ліквідовані. Неприпустимо відстала позапечна обробка металу. Усе це підвищує питомі витрати палива, енергії і матеріалів на 30-60% проти досягнутих на сучасних металургійних заводах; старіння основних фондів комплексу досягло небезпечних меж. Наднормативного терміну експлуатації вже досягли більш 54% коксових батарей, 90% доменних печей, 87% мартенівських печей, 26% конвертерів, близько 90% прокатних станів. На устаткуванні з терміном служби вище нормативного виробляється близько 50% усієї металопродукції;

структура сортаменту і якість металопродукції недосконала і не відповідає вимогам внутрішнього і зовнішнього ринків: недостатньо виробляється легованих, жаростійких, нержавіючих і інших сортів стали, тонкого листа, жерсті, комбінованого прокату тощо;

постачання сировини та напівфабрикатів основним конкурентам на світові ринки ще більш погіршує позиції України у світовому розподілі праці та призводить до подальшого скорочення ринків збуту готової продукції і значних втрат валютних коштів для металургійного виробництва. Постачаючи заготовку азіатським конкурентам, українські заводи ускладнюють просування на ринок своєї ж готової продукції;

різке скорочення фінансування науково-дослідних інститутів і вузів, проектно-конструкторських організацій призвело до згорання робіт з науково-технічного розвитку ГМК і орієнтуванню виробничих організацій на закордонні розробки і пропозиції, зростанню залежності від іноземних фірм і руйнуванню власного науково-технічного потенціалу, втраті економічної незалежності.

Світові тенденції визначають проблеми вітчизняної металургії на зовнішніх ринках. Українські підприємства витісняються з ринків металопродукції з високою доданою вартістю з використанням різних тарифних і нетарифних обмежень. В експорті чорної металургії сировина і напівфабрикати (руда, брухт, кокс, чавун, злитки, заготівлі, сляби) складають більше 60% і тільки 10% на продукцію більш високих переділів (прокат і інші металовироби). У результаті дії цього фактора рівень завантаження потужностей по виробництву кінцевої металопродукції (труб, прокату) істотно нижче в порівнянні з рівнем для металопродукції більш низьких переділів (руда, чавун, заготівля і первинні метали).

Разом з тим на ринках металопродукції низьких переділів українські підприємства зазнають підсилений тиск з боку третіх країн (у першу чергу Китаю, Індії, Бразилії й ін.). Це викликано тим, що маючи низькі витрати виробництва і високоякісну рудну базу, ці країни зуміли залучити значні іноземні інвестиції для створення сучасної металургійної промисловості.

Проведений аналіз конкурентних позицій найбільших представників металургійної галузі України свідчить про те, що становище провідних українських металургійних підприємств характеризується: високим рівнем витрат на 1 долар виробленої продукції; низьким рівнем продуктивності праці; низьким рівнем рентабельності.

Необхідно також відзначити, що великі металургійні підприємства України мають певні конкурентні переваги. Так, Україна має конкурентні переваги перед розвиненими країнами по таким найважливішим позиціям як:

- а) низькі питомі інвестиційні витрати на підтримку і модернізацію комплексу;
- б) низькі витрати на виробництво продукції за рахунок використання дешевої робочої сили і низькі екологічні витрати;
- г) наявність висококваліфікованих кадрів;
- д) наявність власної сировини (як в масштабах країни, так і всередині більшості холдингових структур);
- е) наявність енергетичних ресурсів.

Ще одним фактором, що безпосередньо впливає на рівень конкурентоспроможності металургійних підприємств є державна промислова політика. Нажаль, можна констатувати, що осмисленої державної промислової політики в Україні не існує. Але в сучасних умовах, коли українська металургійна промисловість функціонує в умовах глобальної конкуренції на світовому ринку, державна промислова політика має можливість і повинна відігравати відчутну роль у підвищенні рівня конкурентоспроможності металургійних підприємств України на зовнішньому ринку. Для цього необхідно, насамперед, створити такі загальні умови для роботи підприємств галузі, які б відповідали умовам розвитку металургії в країнах - найбільших учасниках світового ринку металів. У контексті цієї задачі забезпечення конкурентоздатності металургійної промисловості України на світовому ринку передбачає поряд з активізацією зусиль підприємств галузі щодо підвищення конкурентоспроможності їхньої продукції, також реалізацію ряду державних заходів в області податкової, митної і тарифної політики, а також зовнішньої торгівлі.

Другий важливий напрямок державної промислової політики стосовно металургії пов'язаний зі здійсненням спеціальних заходів, спрямованих на стимулювання прогресивних структурних змін у металургійній промисловості. З цією метою доцільно реалізувати заходи щодо розширення внутрішнього попиту на металопродукцію, активізації інноваційної діяльності в металургії, реструктуризації підприємств і вирішенню соціальних проблем.

Переламати ситуацію та підвищити конкурентоздатність металургійних підприємств здатні якісні зміни технологічного та структурного характеру. В першу чергу держава, без якої не можливий ріст конкурентної стійкості, повинна налагодити співпрацю між наукою та приватним бізнесом. Це дасть змогу підвищити технологічний розвиток, змінити екологічну ситуацію, вирішити глобальні питання енерго- та ресурсозбереження.

Держава повинна розробити досконалі правові акти, щодо націоналізації металургійних підприємств за умови невиконання інвестиційних зобов'язань. Для того аби власники підприємств звернули увагу на модернізацію основних фондів. Необхідно звернути увагу на захист металургійних підприємств на зовнішніх ринках. Розробити заходи, щодо попередження антидемпінгових процедур щодо вітчизняних металургійних підприємств. Потрібно скоротити вивіз напівфабрикатів та сировини, та збільшити експорт металургійної продукції.

Висновки

Таким чином, проведені дослідження особливостей конкурентної боротьби і конкурентоспроможності металургійних підприємств України дозволяють зробити висновок, що основними з них є наступні:

1. Функціонування більшості підприємств чорної металургії як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках України. У таких умовах ефективність діяльності підприємств

тва чорної металургії залежить від попиту на продукцію на ринках, від рівня конкурентоспроможності продукції. Металургійні підприємства України змушені активно конкурувати на зовнішньому ринку, враховуючи основні тенденції його розвитку.

2. Динаміка обсягів виробництва і реалізації продукції металургійними підприємствами України в цілому повторює загальносвітові тенденції.

3. Більш ніж в інших галузях відчувається вплив загальносвітової тенденції до консолідації, концентрації та укрупнення капіталу. В результаті - переважна більшість підприємств чорної металургії України, що завдяки приватизації перейшли в приватну власність, увійшли у ті чи інші великі корпоративні структури – холдинги і групи. Проведений аналіз розподілу наявних в Україні гірничо-металургійних активів між різними корпоративними групами, доводить, що на сьогодні в ГМК України конкурують не окремі підприємства-виробники, а великі корпоративні, здебільшого вертикально інтегровані, структури. І розглядати конкуренцію в ГМК України необхідно з урахуванням приналежності окремого підприємства до тієї чи іншої корпоративної групи.

4. Подальший розвиток і підвищення рівня конкурентоспроможності металургійної галузі України уповільнюється через наявність низки об'єктивних труднощів, основним з яких є наступні: нераціональна технологічна структура; велика ступінь зносу основних фондів; недосконала структура сортаменту і низький рівень якості продукції, внаслідок чого українські підприємства витісняються з ринків з високою доданою вартістю; підсилений конкурентний тиск з боку третіх країн (Китай, Індія, Бразилія та ін.) на ринках металопродукції низьких переділів; руйнування власного науково-технічного потенціалу внаслідок різкого скорочення фінансування науково-дослідних, проектно-конструкторських установ та ВНЗ; високий рівень витрат на 1 долар виробленої продукції; низький рівень продуктивності праці; низький рівень рентабельності.

5. Разом з тим великі металургійні підприємства України мають порівняно з основними конкурентами певні конкурентні переваги, основним з яких є наступні: низькі питомі інвестиційні витрати на підтримку і модернізацію підприємств; низькі витрати на виробництво продукції за рахунок використання дешевої робочої сили і низькі екологічні витрати; наявність висококваліфікованих кадрів; наявність власної сировини (як в масштабах країни, так і всередині більшості холдингових структур); наявність енергетичних ресурсів.

6. Відсутність поміркованої державної промислової політики, спрямованої на підтримку вітчизняної металургійної галузі і забезпечення її конкурентоспроможності, насамперед на зовнішньому ринку.

Список використаних джерел:

1. Чентуков Ю. Інтеграція України у світовий простір на прикладі металургійної галузі Донецького регіону / Ю. Чентуков // Економіст. – 2005. – №6. – С. 60-63.
2. Верескун М.В. Особливості конкурентної боротьби металургійних підприємств / М.В. Верескун // «Сучасна наука: проблеми, потреби, перспективи» матеріали XIV всеукраїнській науковій інтернет-конференції. Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 27-28 вересня 2012 р. – Тернопіль: Тайп, 2012. С. 18-19.
3. Кавтиш О.П. Шляхи формування корпоративних утворень в економічних системах сучасності / О.П. Кавтиш // Актуальні проблеми економіки: Науковий журнал. – 2007. – №1. – 98 с.
4. Тараш Л.И. О развитии в Украине транснациональных корпораций / Л.И. Тараш // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: Сб. науч. тр. / Донецк: Донецкий национальный университет, 2008. – С. 1680-1686.

5. Vereskun M. The management of concentration and consolidation of industrial capital processes organization / M. Vereskun, V. Kolosok // Business and Management. – 2010. – Vilnius Gediminas Technical University, 2010. – V.II. – P. 1113-1118.
6. Колосок В.М. Бюджетирование как инструмент стратегического управления предприятиями металлургического холдинга / В.М. Колосок, М.В. Верескун, Е.Н. Дроботина // Экономика Украины. – 2012. – № 6. – С. 30-40.
7. Колосок В.М. Бюджетный процесс металлургического холдинга: развитие методологии / В.М. Колосок, М.В. Верескун, Е.Н. Дроботина // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: тези доповідей V Міжнар. н.-пр. конф., м. Харків, ХНАДУ, 25 листопада 2011 р. – Харків: ДВНЗ «ХНАДУ», 2011. – С. 135-137.
8. Колосок В.М. Методологія розвитку стратегічного управління великих промислових підприємств: монографія / В.М. Колосок. – Маріуполь : ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», 2012. – 247 с.

Bibliography:

1. Chentukov Y. Ukraine's integration into the global space example metallurgical Donetsk region / Y. Chentukov // Economist. – 2005. – №6. – P. 60-63.
2. Vereskun M.V. Features competitive steel enterprises / M. Vereskun // «Modern Science: Problems, Needs and Prospects» Materials XIV Ukrainian scientific conference online. Ternopil National Economic University, Ternopil, 27-28 September 2012 – Ternopil: Taip, 2012. P. 18-19.
3. Kavtish O.P. Ways of formation of corporate entities in the economic systems today / O.P. Kavtish // Current Problems of Economics: Scientific Journal. – 2007. – №1. – 98 p. (Ukr.)
4. Tarash L. On the development of transnational corporations in Ukraine / L. Tarash // Problems of development of foreign economic relations and attraction of foreign investments: regional aspect. - Sat researcher. works. Donetsk: Donetsk National University, 2008. - From 1680 -1686. (Ukr.)
5. Vereskun M. The management of concentration and consolidation of industrial capital processes organization / M. Vereskun, V. Kolosok // Business and Management. – 2010. – Vilnius Gediminas Technical University, 2010. – V.II. – P. 1113-1118.
6. Kolosok V.M. Budgeting as a tool metallurgical enterprise strategic management holding / V.M. Kolosok, M.V. Vereskun, E.N. Drobotyna // Economy of Ukraine. – 2012. – № 6. – P. 30-40.
7. Kolosok V.M. Budgetary process metallurgical holdings: Development methodologies / V.M. Kolosok, M.V. Verskun, E.N. Drobotyna // Problems and prospects of entrepreneurship: Abstracts V Internat. n.-pr. conf., Kharkov, HNADU, November 25, 2011 - Kharkiv: SHEE "HNADU" 2011. - P. 135-137.
8. Kolosok V.M. The methodology of strategic management of large industrial enterprises: monography / V.M. Kolosok. – Mariupol : Priazovsky State Technical University, 2012. – 247 p.

Рецензент: М.Г. Білопольський
д-р екон. наук, проф. ДВНЗ «ПДТУ»

Стаття надійшла 01.12.2012